

Úvod

Cílem této publikace je poskytnout základní informace všem osobám působícím jak v oblasti profesionálního používání přípravků a pomocných prostředků na ochranu rostlin, tak i v neprofesionální sféře při zabezpečování přímé ochrany rostlin a rostlinných produktů proti škodlivým organismům.

Její nedílnou součástí jsou aspekty zaměřené na ochranu zdraví lidí, zvířat a složek životního prostředí, zejména pak vodních zdrojů. Svým pojetím a odbornou náplní je třeba tuto publikaci považovat jako jeden ze zdrojů informací potřebných k zabezpečení trvale udržitelného používání pesticidů ve smyslu zásad stanovených současnou legislativou.

Publikace zahrnuje základní informace o nejdůležitějších právních předpisech, které vymezují nejen zásady spojené s používáním přípravků včetně jejich prodeje, ale současně také stanovují uživatelům a prodejcům - distributorům přípravků jejich základní povinnosti.

V následujícím textu této praktické příručky jsou již uvedeny všechny podstatné změny v oblasti používání přípravků a pomocných prostředků na ochranu rostlin vyplývající z novely rostlinolékařského zákona č. 326/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která nabyla účinnosti dnem 1. 12. 2017 a z následné právní úpravy prováděcích vyhlášek ministerstva zemědělství.

Publikace je určena především pro osoby přímo nakládající s přípravky na ochranu rostlin a také pro osoby podílející se na plánování a přípravě aplikace přípravků, zodpovídající za skladování přípravků, ale i pro subjekty provádějící kontrolní testování zařízení pro aplikaci přípravků.

Snahou autorů je poskytnout prostřednictvím této publikace aktualizované informace vyžadované v souvislosti s nakládáním s přípravky. Jejich zohledňování a důsledné dodržování stanovených zásad je jednou z důležitých cest ke snižování rizik pro zdraví lidí, zvířat a životní prostředí.

Jsme přesvědčeni, že tato příručka vhodným způsobem napomůže k doplnění odborných znalostí ke způsobilosti osob nakládajících s přípravky a posílí prevenci ochrany zdraví lidí a životního prostředí a zvláště vodních zdrojů před znečištěním přípravky a přispěje k zabezpečení trvale udržitelného používání přípravků ve smyslu nově zaváděných předpisů v rámci Evropské unie.

OBECNÉ A PRÁVNÍ PODMÍNKY POUŽÍVÁNÍ PŘÍPRAVKŮ NA OCHRANU ROSTLIN

Znalost příslušných ustanovení právních předpisů, týkajících se používání přípravků a pomocných prostředků na ochranu rostlin (dále jen přípravků), je jedním z hlavních požadavků nejen povinné odborné přípravy profesionálních uživatelů přípravků, ale i pro všechny osoby (včetně neprofesionálních uživatelů přípravků), které přípravky používají nebo jinak s nimi manipulují. Přípravky obsahují rizikové látky, které při jejich nesprávném a neuváženém nakládání, včetně jejich obalů a zbytků postřikové jichy, mohou být zdrojem ohrožujícím zdraví lidí, zvířat a složek životního prostředí. Proto jakékoliv opomíjení zásad a pokynů stanovených pro jejich manipulaci, skladování a používání má negativní dopady, které jsou vždy spojeny se správním řízením.

Osoby, které jsou svým jednáním v rozporu se zákonnými podmínkami používání přípravků, se vystavují riziku sankčního postihu.

PŘEHLED PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ UPRAVUJÍCÍCH POUŽÍVÁNÍ PŘÍPRAVKŮ

Uvedený přehled zahrnuje soubor aktuálních základních právních předpisů poskytující důležité informace a týkající se zásad používání a nakládání s přípravky, popřípadě další důležitá ustanovení včetně vymezení oblasti působnosti.

Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen rostlinolékařský zákon)

Je spolu s přímo použitelnými předpisy EU základní právní normou v oblasti nakládání s přípravky. Upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob, týkajících se podmínek povolování, používání a kontroly přípravků a pomocných prostředků na ochranu rostlin (dále jen pomocných prostředků) a omezování nepříznivého vlivu jejich použití na zdraví lidí, zvířat a na životní prostředí. Stanoví požadavky odborné způsobilosti pro nakládání s přípravky a působnost orgánů státní správy v oblasti rostlinolékařské péče, kterými jsou (kromě omezené působnosti celní správy a obecních úřadů) ministerstvo zemědělství a Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ), který vymezuje při porušení povinností a požadavků stanovených tímto zákonem postih formou přestupkového či správního řízení. Při závažném ohrožení osob, zvířat nebo složek životního prostředí mohou být všechny fyzické osoby stíhány podle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník v platném znění).

Prováděcími předpisy k tomuto zákonu jsou:

Vyhláška č. 327/2012 Sb., ve znění vyhlášky č. 428/2017 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů, při použití přípravků na ochranu rostlin, která stanoví:

- (a) podrobnosti k ochraně výše uvedených necílových organismů,
- (b) způsob odběru vzorků, za účelem vyšetření příčiny úhynu včel, zvěře a ryb, kterou může být použití přípravků.

SPRÁVNÁ PRAXE V OBLASTI ROSTLINOLÉKAŘSKÉ PÉČE

Zahrnuje soubor veškerých rostlinolékařských opatření podporující zachování zdraví rostlin a kvalitu rostlinných produktů, omezující šíření a zavlékání škodlivých organismů a respektující požadavky na ochranu spotřebitele a složky životního prostředí. Jedná se zejména o:

- respektování a dodržování příslušných právních předpisů a rostlinolékařských opatření,
- racionální používání přípravků a pomocných prostředků na ochranu rostlin a důsledné vedení záznamů o jejich použití (Nařízení EU č. 1107/2009, čl. 67 a § 60 rostlinolékařského zákona),
- používání strojů a zařízení pro aplikaci pesticidů udržovaných v odpovídajícím technickém stavu a pravidelně úředně testovaných (§ 61 rostlinolékařského zákona),
- uplatňování vhodných, účinných a ekologicky šetrných metod ochrany rostlin a využívání systémů integrované ochrany (§ 5 rostlinolékařského zákona) formou souboru opatření tvořených objektivně stanovenou kombinací metod pěstitelských, biologických, biotechnologických, mechanických a chemických,
- plnění povinných požadavků v oblasti aktů a standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu pro oblasti pravidel podmíněnosti a důsledků jejich porušení podmiňujících příjem některých zemědělských podpor, platné pro nové období Společné zemědělské politiky EU od 1. 1. 2019 (Nařízení vlády č. 292/2018 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 48/2017 Sb., ve znění nařízení vlády č. 126/2018 Sb.).

PRAVIDLA PODMÍNĚNOSTI A JEJICH KONTROLA

Seznam kontrolovaných požadavků v oblasti pravidel podmíněnosti vztahujících se k dobrému zemědělskému a environmentálnímu stavu (příloha 1 k Nařízení vlády č. 292/2018 Sb., pořadové číslo aktu 10) je následující:

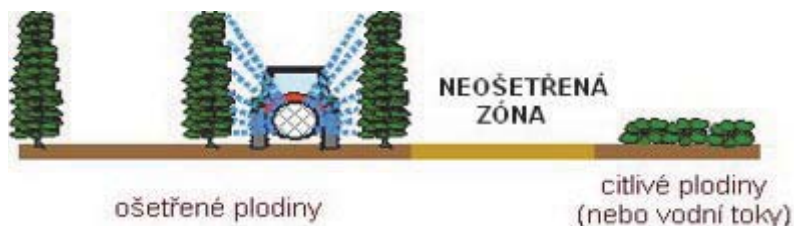
- Byly při aplikaci přípravku na ochranu rostlin se stejnou účinnou látkou dodržovány požadavky na ochranu podzemní vody? (čl. 55 věta první a druhá Nařízení EU č. 1107/2009 a § 49 odst. 1 písm. a rostlinolékařského zákona);
- Byl aplikovaný přípravek použit k ochraně plodiny proti škodlivému organismu v souladu s údaji o použití? (čl. 55 věta první a druhá Nařízení EU č. 1107/2009 a § 49 odst. 1 rostlinolékařského zákona);
- Byl aplikovaný přípravek použit v množství, které nepřesáhlo nejvyšší povolenou dávku? (čl. 55 věta první a druhá Nařízení EU č. 1107/2009 a § 49 odst. 1 rostlinolékařského zákona);
- Bylo při aplikaci přípravku na ochranu rostlin postupováno v souladu s požadavky na ochranu vod a bylo dodrženo omezení pro použití přípravku na ochranu rostlin v pásmu ochrany zdrojů podzemních vod nebo vodárenských nádrží? (čl. 55 věta první a druhá Nařízení EU č. 1107/2009 a § 49 odst. 1 písm. a rostlinolékařského zákona);
- Bylo při aplikaci přípravku na ochranu rostlin postupováno v souladu s požadavky na ochranu včel a suchozemských obratlovců? (čl. 55 věta první a druhá Nařízení EU č. 1107/2009 a § 49 odst. 1 písm. a, odst. 6, rostlinolékařského zákona, § 3 až 5 a 11 vyhlášky 327/2012 Sb.);
- Byl přípravek aplikován tak, aby nedošlo k zasažení rostlin mimo pozemek, na němž se prováděla aplikace? (čl. 55 věta první a druhá Nařízení EU č. 1107/2009 a § 49 odst. 1 písm. b rostlinolékařského zákona);

Ochranné vzdálenosti uvedené na etiketě přípravku s ohledem na ochranu vodních organismů, ochranu necílových členovců nebo necílových rostlin **je možno zkrátit** použitím zařízení pro aplikaci přípravků omezujícího nežádoucí úlet, které je ÚKZÚZ zveřejněno on-line. Zkrácení není možné, je-li tak na etiketě výslovně vyloučeno.

Ochranná vzdálenost za účelem ochrany vodních organismů se odvozuje **od břehové čáry** v případě stojatých i tekoucích vod.

Je-li na etiketě přípravku **ochranná vzdálenost od povrchové vody** pro případ aplikace na **svažitých pozemcích**, nelze tuto vzdálenost zkrátit použitím zařízení pro aplikaci přípravků omezujícího nežádoucí úlet.

Dodržování ochranných vzdáleností uvedených na etiketě s ohledem na ochranu necílových členovců a necílových rostlin **se nevyžaduje u trvalých kultur**, zejména sadů, vinic a chmelnic, pokud jsou krajní řady ošetřovány pouze zvenku směrem dovnitř porostu za použití zařízení pro aplikaci přípravků omezujícího nežádoucí úlet.

Dodržování ochranné vzdálenosti

Dodržování ochranné vzdálenosti se nevyžaduje u trvalých kultur, pokud jsou krajní řady ošetřovány pouze zvenku směrem dovnitř porostu za použití zařízení pro aplikaci přípravků omezujícího nežádoucí úlet

- podkategorie 1B (Skin Corr. 1B) – nekróza po expozici za dobu > 3 minuty, ale ≤ 1 hodina
- podkategorie 1C (Skin Corr. 1C) – nekróza po expozici za dobu > 1 hodina, ale ≤ 4 hodiny

Skin Corr kategorie 1A, 1B a 1C:

Nebezpečí

H314 Způsobuje těžké poleptání kůže a poškození očí

Kategorie 2: dráždivý (Skin Irrit. 2) Vyvolává nejméně 24 hodin přetrvávající zánět (otok, zčervenání, bolest) nebo jiné závažné změny

Skin Irrit kategorie 2:

Varování

H315 Dráždí kůži

AD (A-2) TŘÍDA NEBEZPEČNOSTI VÁŽNÉ POŠKOZENÍ OČÍ/PODRÁŽDĚNÍ OČÍ

Vážným poškozením očí se rozumí vyvolání poškození oční tkáně nebo zhoršení vidění po aplikaci látky na povrch oka, které není plně vratné do 21 dnů po aplikaci.

Podrážděním očí se rozumí vyvolání změn v oku po aplikaci látky na povrch oka, které jsou plně vratné do 21 dnů po aplikaci.

Kategorie 1: nevratné účinky na oči (Eye Dam. 1)

Vyvolává nevratné poškození rohovky, duhovky nebo spojivky

Kategorie 2: dráždivý pro oči (vratné účinky na oči) (Eye Irrit. 2)

Vyvolává významné, ale vratné účinky na rohovku, duhovku, nebo spojivky.

Kategorie 1 Eye Dam.:

Nebezpečí

H318 Způsobuje vážné poškození očí

postřikem, příliš vysokými dávkami nebo příliš malou vzdáleností mezi tryskou a cílovou plochou.

Pokud jde o aplikaci přípravků na svažitých pozemcích, ta se řídí pokyny ve vyhlášce č. 327/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů (§ 13).

Svažitým pozemkem se rozumí část pozemku se sklonem větším než 3° svažující se směrem k povrchové vodě; část pozemku se nepovažuje za svažitou, pokud je od povrchové vody oddělena plochou širší než 25 m, která nemá sklon větší než 3° směrem k povrchové vodě. Přípravky, které mají na etiketě uvedenu ochrannou vzdálenost od povrchové vody pro případ aplikace na svažitých pozemcích, nesmí se přípravek aplikovat na těch částech svažitých pozemků, které jsou vzdáleny od povrchové vody méně, než činí stanovená ochranná vzdálenost.

OMEZENÍ APLIKACE PŘÍPRAVKŮ

Přípravky se neaplikují, je-li půda zmrzlá nebo pokrytá sněhem. Je třeba vzít v úvahu předpověď počasí, aby nedošlo k úniku přípravků mimo cílovou oblast. Na etiketě přípravku ověřit možné výjimky.

Přípravky se nesmí aplikovat na zamokřenou půdu. Neaplikovat přípravky přes vodní toky, studně, kanály, prameny a tvrdé, nepropustné povrchy. Pouze specifické aplikace přípravků jsou z tohoto pravidla vyňaty, jako např. doporučené použití proti vodnímu plevelu a řasám.

Pokud jsou předpovídaný vydatné srážky, neměla by se aplikace přípravků provádět. Obzvláště je nutné věnovat pozornost oblastem náchylným k úniku přípravků do podzemních a povrchových vod (vzhledem k jejich svažitosti, hloubce a složení půdy, popraskání půdy a blízkosti citlivých oblastí s vysokým stupněm ochrany vody). Vždy je třeba řídit se pokyny na etiketě přípravku nebo radou odborně způsobilé osoby ohledně konkrétních použití přípravků, pokud je aplikace závislá na úzkém časovém období. Stejně tak by měly být brány v úvahu srážky, které jsou předpovídaný na dobu bezprostředně po aplikaci přípravků.

Aplikace přípravku na ochranu rostlin za použití systému podpory vzduchem s cílem omezit úlet

SOUBOR TESTOVÝCH OTÁZEK Z OBLASTI NAKLÁDÁNÍ S PŘÍPRAVKY

PÍSEMNÁ ČÁST (platnost od 1. 3. 2018 + doplněné s platností od 1. 9. 2018)

Otázka 1: Osoba, která v rámci svých profesních činností poskytuje poradenství v oblasti ochrany rostlin před škodlivými organizmy a s ní souvisejícími poruchami rostlin a v oblasti bezpečného používání přípravků, musí tuto činnost vykonávat prostřednictvím fyzické osoby, jež je držitelem osvědčení:

Otázka 2: Fyzická osoba, která v rámci svých profesních činností nakládá s přípravky na ochranu rostlin: *(stupně odborné způsobilosti)*

Otázka 3: Registrovaný distributor, který uvádí na trh přípravky k profesionálnímu použití, musí zabezpečit, aby tyto přípravky prodávala osoba, která je držitelem osvědčení:

Otázka 4: Správná distribuční praxe sestává z povinnosti prodávat přípravky povolené k profesionálnímu použití pouze osobám, které prokáží, že konečný odběratel přípravku má zajištěno, že nakládání s přípravky bude řídit držitel osvědčení:

Otázka 5: Jaký stupeň osvědčení odborné způsobilosti musí mít osoba, která u registrovaného distributora prodává přípravky pro profesionální použití?

Otázka 6: Jaký minimální stupeň osvědčení odborné způsobilosti musí mít osoba, která v rámci svých profesních činností nakládá (používá) s přípravky, např. obsluha mechanizačního prostředku?

Otázka 7: Jaký minimální stupeň osvědčení odborné způsobilosti musí mít osoba, která v rámci svých profesních činností řídí nakládání s přípravky a vykonává nad ním dohled, např. agronom?

Otázka 8: Za jakých podmínek bude prodloužena platnost osvědčení o odborné způsobilosti II. stupně?

Otázka 9: Osvědčení třetího stupně vydá ÚKZÚZ fyzické osobě, která:

Otázka 10: Za držitele osvědčení prvního stupně se považuje i osoba, která absolvovala zaměstnavatelem organizovaný kurz. Takto získané osvědčení platí:

Otázka 11: Fyzické osobě se vydá po absolvování základního kurzu ve vzdělávacím zařízení pověřeným ministerstvem osvědčení I. stupně, a to s platností:

Otázka 12: Za držitele osvědčení prvního stupně se považuje osoba, která absolvovala zaměstnavatelem organizovaný kurz pro výkon tohoto zaměstnavatele, a to s platností:

Otázka 13: Za držitele osvědčení prvního stupně lze také považovat:

Otázka 14: Pokud byla držiteli osvědčení o odborné způsobilosti uložena sankce zákazu činnosti spočívající v zákazu nakládání s přípravky: *(následné povinnosti)*

Otázka 15: Za jakých podmínek bude prodloužena platnost osvědčení o odborné způsobilosti III. stupně?

Otázka 16: Profesionální uživatel nesmí ve venkovním prostředí aplikovat přípravky označené jako nebezpečné nebo zvláště nebezpečné pro včely, pokud si před jejich aplikací nezjistí informace k umístění stanovišť včelstev v dosahu alespoň:

Otázka 17: Před aplikací přípravků na ochranu rostlin označených jako nebezpečné nebo zvláště nebezpečné pro včely, je nutné: *(oznamovací povinnost)*

Otázka 18: Přípravky na ochranu rostlin označené jako nebezpečné pro včely smí být aplikovány na porost navštěvovanými včelami pouze:

Otázka 19: Denní let včel je ukončen podle znění Vyhlášky č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin:

Otázka 20: Jsou-li ve směsi použity pouze přípravky nebo pomocné prostředky, které nejsou označeny jako nebezpečné ani zvláště nebezpečné pro včely, hnojiva nebo pomocné látky, uplatňují se opatření jako při použití přípravku:

Otázka 21: Je-li přípravek označen jako nebezpečný pro včely použit ve směsi s jiným přípravkem, pomocným prostředkem, hnojivem nebo pomocnou látkou, uplatňují se opatření jako při použití přípravku:

Otázka 22: Zjistí-li chovatel včel, uživatel honitby nebo osoba, již přísluší výkon rybářského práva, že došlo k úhynu včel, zvěře nebo ryb v důsledku použití přípravku na ochranu rostlin, oznámí to neprodleně:

Otázka 23: Před aplikací přípravků pro včely zvláště nebezpečných a nebezpečných je příslušný podnikatel povinen opatřit si informace o:

Otázka 24: Chovatel včel je povinen oznámit údaje k umístění stanovišť včelstev:

Otázka 25: Za porost navštěvovaný včelami na pozemku ve venkovním prostředí mimo pozemek s lesním porostem z hlediska opatření k ochraně včel při použití přípravků se považuje:

Otázka 26: Za lesní porost navštěvovaný včelami z hlediska opatření k ochraně včel při použití přípravků se považuje:

Otázka 27: Medovice je:

Otázka 28: Může být přípravek nebezpečný pro včely aplikován na porost navštěvovaný včelami před ukončením denního letu včel?

Otázka 29: Optimální povětrnostní podmínky pro aplikaci přípravků bez použití protiúletových komponentů jsou:

Otázka 30: Optimální rychlost větru při aplikaci přípravků je do:

Otázka 31: Optimální teplota vzduchu při aplikaci přípravků je do:

Otázka 32: Optimální relativní vlhkost vzduchu při aplikaci přípravků je větší jak:

Otázka 33: Optimální pracovní rychlost při aplikaci přípravků je do:

Otázka 34: Optimální dávka vody při aplikaci přípravků je:

Otázka 35: Při správně zvoleném protiúletovém opatření mohou být při aplikaci na části pozemku, na který se nevztahují požadavky spjaté s ochrannými vzdálenostmi, hodnoty rychlosti pojezdu i rychlosti větru větší až:

Otázka 36: Protiúletová klasifikace rozděluje profesionální zařízení k aplikaci přípravků na ochranu rostlin: (*třídy omezení úletu*)

Otázka 37: V rámci podnikání je povoleno k aplikaci přípravků na ochranu rostlin použít zařízení pro aplikaci přípravků, které je:

Otázka 38: Profesionální zařízení pro aplikaci přípravků musí být: (*podmínky provozu*)